

Katja Hogenboom in gesprek met Ole Bouman 'Unsolicited Architecture'

Wat is Unsolicited Architecture?

Het begrip heb ik bedacht voor een designstudio die ik gaf aan MIT vorig jaar. Het gaat om de wijze waarop architectuur minder passief, en minder reactief zou kunnen functioneren, en zelf zijn eigen agenda kan stellen in de richting van een aantal grote maatschappelijke kwesties die nog niet zijn vertaald naar concrete opdrachten. Grote uitdagingen zijn bijvoorbeeld migratie, mobiliteit, digitalisering en vergrijzing.

Unsolicited Architecture is in eerste instantie een houding die je in het architectuurvak zou kunnen ontwikkelen. Het is een proactieve houding, waarbij je niet wacht tot er een opdracht naar je toe komt, maar je kijkt en onderzoekt zelf als architect waar de kansen liggen. Het is in zekere zin een idealistische houding. Wanneer je alleen nuchter en realistisch of zelfs pessimistisch bent heb je niet het vermogen ontwikkelingen voor te zijn, dan komen er alleen voldongen feiten op je af. Een idealistische inslag is nodig om kansen te zien waar andere ze nog niet zien en daar vervolgens werk van te maken. Belangrijk is dat een architect zich bepaalde problemen aantrekt. Dat het vak niet als hoofdzakelijke dienstverlenend wordt gezien, maar zelf ook problemen detecteert. Waarbij je naast betrokkenheid, creativiteit gebruikt om daarin doorbraken te forceren.

Kan je een voorbeeld geven?

Naast reflectie, probeerden we op MIT zo concreet mogelijk aan de slag te gaan. We stelden een portfolio samen van projecten die heel voorstelbaar zijn maar nog geen locatie, opdrachtgever of budget hebben, terwijl je je wel kan voorstellen, dat wanneer de architectuur zich zou melden, er vanzelf budget en een opdrachtgever komt.

Zo kwam een van de studenten met een ontwerp voor de Golden Gate Bridge. Er zijn niet genoeg fondsen om de kosten voor het onderhoud van de brug te betalen. Daarnaast is het een favoriete plek om zelfmoord te plegen. Een derde probleem is dat er een tekort aan begraafplaatsen in San Francisco is. Het ontwerpvoorstel bestaat uit een tweede dek onder de brug voor een begraafplaats, met een wandelpromenade voor de nabestaande. Deze promenade dekt de springmogelijkheid af. En het zicht op de dood, voordat je springt, genereert misschien bezinning. Daarnaast levert het verkopen van de graven extra financiële middelen op voor onderhoud. Als architect verenig je met deze architectonische interventie drie totaal verschillende aspecten die in de samenleving spelen. Dit is een mooi voorbeeld, hoe architectuur in staat kan zijn, door integraal te denken, door zaken die normaal apart worden getackeld bij elkaar te brengen, en tot een oplossing te komen.

Is dit een pleidooi voor een nieuw soort architect?

Er is een eeuwige discussie over de noodzaak van engagement in de architectuur. Vaak wordt in deze discussie innovatie tegenover engagement geplaatst, alsof deze twee mentaliteiten zich autonoom kunnen ontwikkelen. Terwijl mijn inziens, de sociaal geëngageerde en innovatieve architect één en dezelfde persoon moet zijn. Een ander probleem is dat de opleidingen zijn verzakelijkt. De idealistische types, de goeroe, waar hele zalen door werden gehypnotiseerd, zijn verdwenen. In het bouwproces is een onmiskenbaar proces gaande waarin de rol van de architect wordt gemarginaliseerd, de architect wordt niet langer als een generalist gezien. De publieke perceptie heeft daar een grote invloed op. Enkelingen mogen Goeroe zijn terwijl van de rest wordt verwacht dat ze zich conformeren. Ofwel, de creativiteit

waarop ik doel, staat onder enorme druk. Vandaar dat het essentieel is de veranderende rol van de architect proactief te benaderen. Ga op onderzoek uit naar waar andere krachten actief zijn. De inzet van de creatieve kwaliteit van de architect biedt in dit proces uitgelezen kansen. Dat is in eerste instantie natuurlijk gewoon spannender! Het maakt je leven aantrekkelijk en boeiend voor jezelf. Je neemt zelf initiatief En geeft niet alleen maar antwoord op andermans vragen. Op zoek naar nieuwe kansen in het vak, betekent je horizon verbreden voorbij één dimensionale conventionele opdrachten.

In plaats van je terug te trekken als professional, je te specialiseren waar je goed in bent, is het van essentieel belang dat de architectuur als beroepsgroep juist zijn brede beroepsopvatting koestert. De architect is een generalist bij uitstek. Het is zo'n mooi vak, er komt zoveel in samen. Je laat je in niet meer dan bouwen alleen. De kracht van de integrale perceptie moet de architect inzetten om vanuit deze visie plannen te ontwikkelen. Het is een idealisme vanuit het vak, om innovatie van binnenuit te ontwikkelen. Daarmee wordt het vak verder gebracht. Zo kan het getuigen van maatschappelijk idealisme: dat de architect het geloof niet opgeeft dat problemen via een vernuftige doorbraak kunnen worden opgelost, en aangepakt. Kortom Unsolicited Architecture is goed voor het vak en maatschappij.

Er zijn al verschillende bureaus¹ actief in dit gebied, gaat het NAI zich in dit licht als Unsolicited Museum ontwikkelen?

Het NAI heeft een nieuw beleidstuk uitgebracht: "Op het snijvlak van opgave en ontwerp"². De ambitie is te zorgen dat het beste uit de architectuur beter aansluit op het meest urgente in de samenleving. Het gaat erom het ontwerpend vermogen van de architectuur veel explicieter en actiever te richten op opgaven, daar liggen de uitdagingen en de kansen voor de architectuur. Maatschappelijke kwesties en sociale urgenties moeten worden vertaald tot een ruimtelijke opgave die de architectuur in de meest brede zin niet alleen uiterst relevant maakt, maar deze ook maximaal inspireert en inhoud geeft.

¹ Naast architecten zoals Koolhaas en Eisenman die rondom hun werk een marge creëren opdat het speculatieve research volop de kans krijgt, zijn er ook verschillende architecten in Nederland die als Unsolicited Architects hun carrière uitbouwen: MUST, MAZE, ARCHINEERS en Sanne van Heeswijk zijn daar voorbeelden van.

² Zie website ww.nai.nl